

Leonard Cohen – Hallelujah

“Si volem expressar la derrota comú, procurem fer-ho dins els límits estrictes de la dignitat i la bellesa” (Leonard Cohen)

Hi ha hagut pocs artistes que hagin sabut conciliar com Leonard Cohen la més exquisida qualitat musical amb la bellesa i profunditat dels seus textos. Cohen no era només un cantant, era un enigmàtic poeta, un crític amarg, un enamorat tendre, un novel·lista d'èxit, un polític incomprès, un home famós que s'inseria en la cultura contemporània a la cerca d'un camí diferent dins el terreny del progressisme intel·lectual.

Segons confessava ell mateix, no va començar a cantar per expressar idees ni desvetllar consciències, sinó per atraure les noies de la seva edat i del seu entorn. El seu aspecte físic ajudava poc i les noies l'ignoraven, així que va agafar una guitarra i va provar sort; i l'èxit va ser instantani.

Cohen va néixer el 1934 a Mont-real, en el si d'una família jueva anglòfona, propietària d'un comerç de sastreria, on va treballar mentre escrivia els seus primers versos. Després de publicar el seu primer llibre de poesia, va marxar a Nova York a estudiar a la Columbia University. Allí comença a escriure la seva primera novel·la (*El meu joc preferit*) i algunes de les cançons que publicarà anys després. A finals dels anys 50 se'n va a viure amb el seu amor noruec, Marianne, a l'illa grega d'Hydra, on, envoltat de calma, crearà els seus principals llibres de versos, acabarà *El meu joc preferit* i escriurà la seva gran obra *Bells perdudors*, que editada als Estats Units i traduïda immediatament a diversos idiomes es convertirà a partir de 1966 en un best seller mundial.

L'any 1967, mentre es trobava a Nova York, on segons les seves paraules, “tornava de quan en quan per renovar la seva afiliació a la neurosi”, va ser convençut per la seva amiga Judy Collins per participar al *Festival Folk de Newport*. Collins ja havia gravat l'any anterior una cançó inèdita de Cohen, *Suzanne*. Un cop al Festival, ella el va haver d'arrossegar literalment a l'escenari. I com en un flaix, Cohen davant de 20.000 espectadors, amb la seva guitarra i el seu aire desmanegat i absent i les seves meravelloses cançons, va aixecar una ovació estrepitosa i va assolir un èxit fenomenal que es va escoltar a tot el món i que encara perdura.

L'any 1968 s'edita el seu primer disc *Songs of Leonard Cohen*, que no és un gran èxit, però ajuda que es venguin més els seus llibres de poemes i les seves novel·les. Però és a partir de 1970 que crea el seu propi conjunt i comença una campanya de recitals, concerts, festivals i gires constants arreu del món. I així fins avui, amb daltabaixos, eclipsis, escrivint, cantant, desapareixent de quan en quan, però sorprenent sempre, amb els seus textos plens de confessions íntimes, tendres i lacerants a parts iguals, sobre amors truncats i esperances truncades, i la seva veu rugosa adobada amb mil experiències.

D'entre totes les experiències viscudes per Cohen en la seva llarga trajectòria artística, es podria destacar la seva participació l'any 1970 al Festival de l'Illa de Wight. Després

de l'èxit del festival l'any 1969, amb Bob Dylan, els organitzadors van voler fer l'any següent un concert encara més gran i van convidar els intèrprets més representatius del moment de Donovan a Miles Davis, dels Who als Doors. I les previsions es van quedar petites: en un espai amb un aforament per a 150.000 persones es van presentar més de 600.000, la majoria sense entrada, i als organitzadors se'ls hi va anar de les mans. En un moment determinat el públic va embogir, després de l'actuació de Jimi Hendrix van cremar l'escenari i no van permetre actuar Kris Kristofferson, perquè volien més marxa. En aquest punt de caos va arribar el moment d'actuar de Leonard Cohen, que només sortir va començar a cantar "Like.....a.....bird" d'una manera tan lenta que va fer emmudir tota l'audiència, que va quedar com hipnotitzada. En un moment determinat, Cohen es va dirigir al públic i els va dir que els volia veure, sentir la seva presència, i els va demanar que cadascú d'ells encengués un llumí. L'efecte amb 600.000 persones amb els llumins o encenedors il·luminant la nit va ser màgic. Va ser la primera vegada que es feia en un concert i a partir d'aleshores han estat milers els concerts on s'ha intentat imitar aquest moment.

Molts creuen que les cançons de Leonard Cohen són massa críptiques, però l'únic secret que tenen és el de dir les coses tal com ell les veia. I l'única manera de transmetre aquesta visió és la metàfora, que en el cas de Cohen és increïblement poderosa, tant que de vegades sembla irreal i ens fa pensar que estem davant d'un somni. Però aquí rau la força de Cohen, una gran força interior que li feia manipular els elements per concloure en alguna cosa profunda, de pensament elevat. La seva poesia no és una altra cosa que la sublimació de l'humà: l'home davant la societat, l'home davant l'amor, davant l'odi, davant de si mateix. L'home cercant nous camins.

El significat de *Hallelujah*

D'ençà que es va gravar la cançó l'any 1984, que s'han generat interminables discussions sobre el seu veritable significat. El propi Cohen va declarar que la va fer amb el desig d'afirmar la seva fe en la vida, no d'una manera religiosa formal, sinó amb entusiasme i emoció. Les al·lusions bíbliques de la cançó les explica comparant l'amor cap a una altra persona que sovint arriba a ser tan frustrant com intentar comprendre l'amor de Déu, que de vegades pot ser cruel i humiliant.

Molts opinen que precisament el que fa gran aquesta cançó són els diversos significats que se li poden donar. Una de les interpretacions que a mi més m'agrada és la que diu que l'al·leluia (en hebreu "lloeu el Senyor") a què es refereix l'autor en la seva lletra no és una lloança al Senyor sinó una imatge literària de l'orgasme.

Des dels seus inicis, Cohen sempre va fer servir les referències bíbliques com a metàfores en els seus poemes. Partia sempre de personatges i temes bíblics per traslladar aquelles imatges conegudes de la cultura judeocristiana (en la qual es va educar) als temes que ell volia expressar, que habitualment són l'amor i el sexe. Aquest ús de les imatges i les metàfores està molt influït per García Lorca, el poeta preferit de Cohen (la seva lectura als 15 anys el va fer dedicar-se a escriure poemes i fins i tot la seva filla se'n diu Lorca). Si analitzem una mica tota l'obra literària de Cohen veurem que hi ha alguns similis clars que es repeteixen sovint, com ara l'ús dels termes religiosos "devotion" i "communion" que per al nostre autor sempre equivalen a "amor" i "sexe", respectivament.

En el cas de *Hallelujah*, tant la música in crescendo com les referències de la seva lletra sembla que portin al moment alliberador, el deixar-se anar de l'orgasme, de la mateixa manera que els esclaus negres o els cantants de gospel alliberen les seves penes amb la repetició d'aquest terme.

A la primera estrofa de la cançó, Cohen presenta el rei David (l'autor dels salms, les primeres composicions que van fer servir el terme "al·leluia") tot buscant un acord secret que agradi el Senyor; però és també coneguda la passió de David per Betsabé, un amor carnal que li podia portar al mateix èxtasi que el seu amor per Yahvé. I aquesta ambigüitat la fa servir Cohen per descriure la passió carnal per la dona de qui parla a la cançó, semblant a la passió d'amor a Déu que David busca amb el seu acord secret i màgic. Un acord prou emotiu com per fer saltar les llàgrimes dels teus ulls, aquell que tots els músics esperen compondre.

I a la segona estrofa, Cohen ja explicita la passió carnal de David per Betsabé quan la veu banyar-se nua a la teulada. I fa referència també a la història de Samsó i Dalila, que va fer al primer perdre el seu tron per l'atracció sexual cap a Dalila.

Les dues darreres estrofes ja parlen d'un amor present, un amor fracassat. Tot ha sortit malament, però davant del Senyor (potser al final de la vida) l'autor romandrà sense res més a la seva llengua que l'al·leluia, malgrat que s'hagi trencat, malgrat el dolor.

L'any 1988 en una gravació en viu, Cohen va cantar una altra versió de la lletra on el contingut sexual era molt més explícit ("recorda quan em movia a dintre teu i cada sospir que exhalàvem era un al·leluia"). I també hi ha una gravació d'una altra versió en directe de 1993 amb nous versos.

L'any 1991 John Cale per a la seva versió d'aquesta cançó en un disc d'homenatge a Cohen per part de diversos intèrprets (*I'm your fan*), li va demanar les estrofes diferents que l'autor cantava en directe. Cohen li va enviar 80 estrofes diferents i Cale va respectar les dues primeres de la versió original i n'hi va afegir altres 3 de les que li havia enviat Cohen (entre elles la que explicita l'acte sexual). Aquesta versió mixta de Cale és la que tradicionalment ha aparegut a les versions d'altres intèrprets, la més famosa de les quals és la de Jeff Buckley de 1994. És la mateixa versió també que va utilitzar Rufus Wainwright, que apareix a la banda sonora de la pel·lícula *Shrek*. D'entre les moltes versions que s'han fet de la cançó (més de 300 documentades) cal destacar també les de Bob Dylan (que és qui primer la va cantar en directe l'any 1988), Bono, Bon Jovi i Il Divo, i la d'Enrique Morente, en castellà. I a casa nostra les de Jordi Batiste i de Gerard Quintana.

La versió de Jeff Buckley constitueix el nucli del llibre *The holy or the broken: Leonard Cohen, Jeff Buckley & the unlikely ascent of "Hallelujah"*, d'Alan Light, editat l'any 2012 a Nova York. Va ser precisament Buckley qui va descriure la cançó com "A hallelujah to the orgasm" (Un al·leluia per a l'orgasme). I també una altra de les principals intèrprets del tema, la cantautora canadenca Allison Crowe, la va definir com a "una cançó molt sexual".

(Article de Gustau Gallardo)